

WARUNKI I SPOSÓB OCENIANIA Z PODSTAW PRZEDSIĘBIORCZOŚCI W XXXIX LO IM. LOTNICTWA POLSKIEGO

1. Ocenianiu podlegają:

- a) wiadomości,
- b) umiejętności,
- c) postawa (aktywność)
- d) ocena postępów w opanowaniu przez ucznia wiadomości i umiejętności w stosunku **do wymagań edukacyjnych** wynikających z podstawy programowej. Wymagania edukacyjne określa nauczyciel danego przedmiotu i podaje do wiadomości uczniów i ich rodziców.

2. Uczeń otrzymuje oceny: bieżące, klasyfikacyjne, śródroczne, roczne i końcowe.

3. Stosuje się elementy oceniania kształtującego.

Ocena kształtująca jest stosowana w procesie uczenia się na etapie poznawania nowych wiadomości, nabywania umiejętności i sprawdzania osiągnięć. Jest wyrażana w postaci informacji zwrotnej, opisowej, w %, w formie ustnej lub pisemnej (bez oceny w stopniu) i nie ma wpływu na ocenę sumującą. Może mieć formę samooceny lub oceny koleżeńskiej. Ocenie kształtującej mogą podlegać: wypowiedź ustna, kartkówka, sprawdzian typu egzaminacyjnego, wewnętrzny test diagnostyczny i inne formy pracy ucznia.

Elementami oceniania kształtującego są:

a) Cele lekcji:

- Nauczyciel określa cele lekcji i formułuje je w języku zrozumiałym dla ucznia (na każdej lekcji).
- Sprawdza, czy uczniowie rozumieją cele (na początku zajęć) i czy zostały osiągnięte (pod koniec zajęć).
- Uczniowie mogą uczestniczyć w ich formułowaniu.

b) Wymagania, zwane także „NaCoBeZu”:

- Są to kryteria osiągania celów (również oceny), czyli na co będziemy zwracać uwagę?
- Formułowane są na podstawie celów.
- Informują ucznia o tym, co nauczyciel będzie sprawdzał i oceniał.
- Są dopasowywane do możliwości klasy i wymogów konkretnego zadania.
- „NaCoBeZu” jest obowiązkowe dla prac kontrolnych i sprawdzianów, może być również formułowane do lekcji, prac domowych, projektów i innych aktywności ucznia.

c) Informacja zwrotna:

- Nauczyciel przekazuje uczniowi komentarz do jego pracy, który zawiera wyszczególnienie i docenienie dobrych elementów jego pracy, wskazuje to, co wymaga poprawienia, daje wskazówki, w jaki sposób uczeń powinien poprawić tę konkretną pracę oraz w jakim kierunku powinien pracować dalej.

- Informacja zwrotna powinna być ściśle związana z kryteriami sukcesu określonymi przed zleceniem zadania.

4. Skala oceniania:

1) Bieżące, śródroczne, roczne oraz końcowe oceny klasyfikacyjne z zajęć edukacyjnych ustala się w stopniach według następującej skali:

Stopień	Wartość liczbową
Celujący	6
Bardzo dobry	5
Dobry	4
Dostateczny	3
Dopuszczający	2
Niedostateczny	1

5. **Najpóźniej** 21 dni przed rocznym klasyfikacyjnym posiedzeniem rady pedagogicznej nauczyciel za pośrednictwem wychowawcy informuje rodzica ucznia o przewidywanych dla niego ocenach klasyfikacyjnych z obowiązkowych i dodatkowych zajęć edukacyjnych. Informacja zostaje przekazana drogą elektroniczną (e-dziennik).

6. Negatywna roczna ocena klasyfikacyjna z zajęć edukacyjnych jest pisemnie uzasadniana przez nauczyciela prowadzącego zajęcia edukacyjne.

7. Metody ewaluacji osiągnięć uczniów

1) Ilość ocen bieżących z poszczególnych zajęć edukacyjnych uzależniona jest od liczby godzin tych zajęć w tygodniu i odpowiednio wynosi:

- 1 godzina tygodniowo zajęć edukacyjnych min. 3 oceny bieżące;
- 2 godziny tygodniowo min. 5 ocen bieżących;
- 3 godziny i więcej min. 6 ocen bieżących;

2) Bieżąca ocena osiągnięć ucznia może mieć formę:

- oceny opisowej wyrażonej pisemnie lub ustnie;
- wyróżników „+” lub „-” odnotowanych w dzienniku lekcyjnym, przy czym 5 „+” jest równoznaczne z uzyskaniem oceny bardzo dobrej (waga 4), 3 „-” oceny ndst.

3) Na lekcjach wiadomości i umiejętności ucznia sprawdzane są za pomocą:

- a) testów (pytania zamknięte, wielokrotnego wyboru, fałsz – prawda itp.), w tym testów diagnostycznych dla uczniów klas pierwszych liceum;
- b) prac pisemnych, zarówno klasowych, jak i domowych (pytania otwarte, zadania nowej formuły polegające na rozwiązywaniu problemu na podstawie wiadomości zdobytych na lekcjach i zawartych w podanym tekście);
- c) kartkówek obejmujących materiał nauczania z trzech ostatnich lekcji;
- d) odpowiedzi ustnych (materiał nauczania z trzech ostatnich lekcji);
- e) aktywności na lekcji;
- f) przygotowania i wygłoszenia referatu, przedstawiania prezentacji multimedialnej;
- g) prowadzenia zeszytu przedmiotowego;
- h) prac domowych;
- i) projektów – zadania praktyczne;

4) Uczeń może zdobyć dodatkowe oceny za:

- a) wykonywanie pomocy dydaktycznych,
- b) osiągnięcia w konkursach i olimpiadach,
- c) inne nieobowiązkowe prace świadczące o zaangażowaniu i wiedzy ucznia,

5) Wagi ocen bieżących:

Lp.	Kategoria	Waga
1.	Sprawdzian	6
2.	Sprawdzian typu egzaminacyjnego	6
3.	Konkurs	6
4.	Projekt edukacyjny	6
5.	Kartkówka	5
6.	Zadania praktyczne	5
7.	Tekst argumentacyjny	5
8.	Praca na lekcji / aktywność	4
9.	Projektowanie doświadczeń	4
10.	Referat	3
11.	Plakat / prezentacja multimedialna	2
12.	Praca domowa	2
13.	Odpowiedź ustna	2
14.	Praca w grupach	2
15.	Rozwiązywanie zadań z treścią	2
16.	Wewnętrzny test diagnostyczny	1

17.	Nieprzygotowanie do zajęć	1
18.	Zeszyt ćwiczeń / zeszyt przedmiotowy	1

8. Zasady oceniania:

1) Raz w semestrze uczeń może zgłosić nieprzygotowanie do lekcji w przypadku, gdy dany przedmiot jest raz w tygodniu, jedno nieprzygotowanie – jeśli przedmiot jest 2 razy w tygodniu – dwa nieprzygotowania (nie dotyczy to zapowiedzianych prac klasowych i kartkówek). Swoje nieprzygotowanie ma obowiązek zgłosić na początku lekcji. Za każde kolejne uzyskuje ocenę niedostateczną.

2) Pisemne prace klasowe (z wyłączeniem 20 - minutowej kartkówki sprawdzającej osiągnięcia uczniów z zakresu trzech ostatnich lekcji) powinny być zapowiedziane i wpisane do e-dziennika lekcyjnego na tydzień przed ustalonym terminem sprawdzianu. Pisemne prace kontrolne poprzedzone są lekcją utrwalającą wiadomości.

3) Uczeń, który z powodu choroby był nieobecny w szkole podczas pracy klasowej może przystąpić do sprawdzenia wiadomości i umiejętności z zakresu ww. pracy w formie i w terminie ustalonym z nauczycielem, nie później jednak niż w ciągu dwóch tygodni od czasu powrotu do szkoły. Jeżeli w ustalonym terminie uczeń nie zaliczy materiału przewidzianego w sprawdzianie, otrzymuje ocenę niedostateczną.

4) W przypadku nieusprawiedliwionej nieobecności na pracy kontrolnej uczeń pisze pracę w innym, ustalonym przez nauczyciela terminie, bez możliwości jej poprawienia.

5) Uczeń, który z pisemnej pracy kontrolnej (z wyłączeniem kartkówki) uzyskał ocenę niedostateczną lub ocenę, z której jest niezadowolony, ma prawo jeden raz przystąpić do sprawdzianu ponownie w ciągu dwóch tygodni, w terminie uzgodnionym z nauczycielem. Oceną ostateczną jest ocena wyższa, ale wcześniejsza nie ulega skreśleniu.

6) Prace klasowe powinny być sprawdzone i ocenione przez nauczyciela w terminie do 21 dni, omówione na lekcji i przedstawione uczniowi do wglądu.

7) Uczniowie nieobecni na kartkówkach mogą być zobligowani przez nauczyciela do napisania ich w możliwie najbliższym, wskazanym przez nauczyciela terminie.

8) Niesamodzielne pisanie prac klasowych (tzw. „ściągnięcie” i korzystanie z telefonów komórkowych) oceniane są na ocenę niedostateczną..

9) Nauczyciel nie może przeprowadzić pracy klasowej, jeżeli poprzednia nie została oceniona i omówiona w klasie.

10) Testy, sprawdziany pisemne będą przechowywane przez nauczyciela do końca roku szkolnego. Uczeń bądź jego rodzic (prawny opiekun) ma prawo zapoznać się z nimi.

11) Kartkówki, obejmujące materiał nauczania z trzech ostatnich lekcji nie muszą być zapowiadane. Uczeń może otrzymać z nich maksymalnie ocenę bardzo dobrą.

12) Obowiązkiem ucznia jest posiadanie: zeszytu przedmiotowego i zeszytu ćwiczeń (nie dotyczy to informatyki). Ich dwukrotny brak powoduje wstawienie oceny niedostatecznej.

13) Uczeń może dostać ocenę za: odpowiedź ustną, wykonanie i zaprezentowanie referatu, uczestnictwo w zajęciach zorganizowanych przez zespół przedmiotowy, udział w konkursach przedmiotowych.

14) Laureaci i finaliści olimpiad przedmiotowych otrzymują z danych zajęć edukacyjnych celującą roczną ocenę klasyfikacyjną.

15) Oceny są jawne dla ucznia i jego rodziców (prawnych opiekunów). Na wniosek ucznia lub jego rodzica nauczyciel uzasadnia ocenę z zajęć edukacyjnych.

16) W przypadku oceniania testów, sprawdzianów pisemnych przyjmuje się skalę przeliczania punktów na ocenę wg kryteriów:

Lp.	Skala procentowa	Stopień
1.	0 - 44%	niedostateczny
2.	45 - 59%	dopuszczający
3.	60 - 74%	dostateczny
4.	75 - 89%	dobry
5.	90 - 98%	bardzo dobry
6.	99 - 100%	celujący

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który:

- ma wiadomości i umiejętności znacznie wykraczające poza program nauczania,
- stosuje wiadomości w sytuacjach nietypowych (problemowych),
- formułuje problemy oraz dokonuje analizy i syntezy nowych zjawisk,
- proponuje rozwiązania nietypowe,
- osiąga sukcesy w konkursach i olimpiadach przedmiotowych na szczeblu wyższym niż szkolny,

Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który :

- opanował w pełnym zakresie wiadomości i umiejętności określone w podstawie programowej,
- stosuje zdobytą wiedzę do rozwiązywania problemów i zadań w nowych sytuacjach,
- wykazuje dużą samodzielność i potrafi bez pomocy nauczyciela korzystać z różnych źródeł wiedzy np. tablic, wykresów, encyklopedii, Internetu,

Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który:

- opanował w dużym zakresie wiadomości i umiejętności określone w programie,
- poprawnie stosuje wiadomości i umiejętności do samodzielnego rozwiązywania typowych zadań i problemów,
- korzysta z tablic, wykresów i innych źródeł wiedzy,
- samodzielnie rozwiązuje zadania obliczeniowe o średnim stopniu trudności,

Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który:

- opanował w zakresie podstawowym te wiadomości i umiejętności określone w programie, które są konieczne do dalszego kształcenia,
- z pomocą nauczyciela poprawnie stosuje wiadomości i umiejętności do rozwiązywania typowych zadań i problemów,
- z pomocą nauczyciela korzysta ze źródeł wiedzy,
- z pomocą nauczyciela rozwiązuje zadania o niewielkim stopniu trudności,

Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

- ma pewne braki w wiadomościach i umiejętnościach określonych w programie, ale nie przekraczają one możliwości dalszego kształcenia,
- z pomocą nauczyciela rozwiązuje typowe zadania teoretyczne i praktyczne o niewielkim stopniu trudności,
- z pomocą nauczyciela bezpiecznie wykonuje proste zadania, zapisuje obserwacje i wnioski,

Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który:

- nie opanował wiadomości i umiejętności określanych podstawami programowymi, koniecznymi do dalszego kształcenia,
- wykazuje się brakiem systematyczności w przyswajaniu wiedzy i wykonywaniu prac domowych,
- nie podejmuje próby rozwiązania zadań o elementarnym stopniu trudności nawet przy pomocy nauczyciela,
- wykazuje się bierną postawą na lekcji,
- nie prowadzi systematycznie zapisów w zeszycie przedmiotowym.

17) Prace pisemne uczniów będą oceniane pod względem: zrozumienia tematu, wyboru źródeł informacji, zakresu wiedzy, doboru materiału rzeczowego, sposobu prezentacji, formy graficznej, konstrukcji pracy.

9. Klasyfikowanie uczniów:

1) Uczeń podlega klasyfikacji: śródrocznej, rocznej i końcowej.

Podstawą ustalania ocen klasyfikacyjnych z obowiązkowych i dodatkowych zajęć edukacyjnych są **wymagania edukacyjne określone przez nauczycieli danego przedmiotu** i podane do wiadomości uczniów i ich rodziców;

2) Klasyfikacja śródroczna polega na okresowym podsumowaniu osiągnięć edukacyjnych ucznia z zajęć edukacyjnych oraz ustaleniu śródrocznych ocen klasyfikacyjnych z tych zajęć;

a) Klasyfikację śródroczną przeprowadza się, co najmniej raz w ciągu roku szkolnego zgodnie z kalendarzem roku szkolnego;

3) Klasyfikacja roczna polega na podsumowaniu osiągnięć edukacyjnych ucznia z zajęć edukacyjnych w danym roku szkolnym oraz ustaleniu rocznych ocen klasyfikacyjnych z tych zajęć;

4) Na klasyfikację końcową składają się:

- a) roczne oceny klasyfikacyjne z zajęć edukacyjnych ustalone odpowiednio w klasie programowo najwyższej;
- b) roczne oceny klasyfikacyjne z zajęć edukacyjnych, których realizacja zakończyła się odpowiednio w klasach programowo niższych;

5) Klasyfikacji końcowej dokonuje się w klasie programowo najwyższej szkoły;

6) Ocena śródroczna i roczna wystawiana jest na podstawie ocen cząstkowych ucznia, nie jest średnią arytmetyczną, ale wynika z proporcji i jakości ocen w poszczególnych kategoriach. Przy czym największą wagę mają oceny z pisemnych prac klasowych, sprawdzianów, kartkówek, a następnie odpowiedzi ustne, prezentacje multimedialne i zadania domowe itp. (według pkt. 5).

7) Uczeń i jego rodzice mogą wystąpić do dyrektora z wnioskiem o podwyższenie przewidywanej rocznej oceny klasyfikacyjnej z zajęć edukacyjnych, najpóźniej 7 dni przed rocznym klasyfikacyjnym posiedzeniem rady pedagogicznej;

8) Uczniowi przysługuje prawo ubiegania się o wyższą niż przewidywana ocenę roczną z obowiązkowych i dodatkowych zajęć edukacyjnych, jeżeli w drugim półroczu roku szkolnego uczeń przystąpił do wszystkich prac klasowych lub wykorzystał możliwość ich dodatkowego uzupełnienia, a także wykorzystał możliwości ich poprawy oraz nie przekroczył 5% nieobecności nieusprawiedliwionych na zajęciach z danego przedmiotu;

9) Uczeń w terminie nie później niż 3 dni przed klasyfikacyjnym posiedzeniem Rady Pedagogicznej składa w sekretariacie szkoły podanie do nauczyciela uczącego o uruchomienie procedury uzyskania wyższej niż przewidywana rocznej oceny klasyfikacyjnej. Niezłożenie podania w przewidywanym terminie jest równoznaczne z utrzymaniem przewidywanej rocznej oceny klasyfikacyjnej z zajęć edukacyjnych;

10) Uczeń przystępuje do sprawdzianu na podwyższenie oceny w terminie ustalonym przez nauczyciela w porozumieniu z uczniem - najpóźniej do dnia klasyfikacyjnego posiedzenia rady pedagogicznej. Sprawdzenia obejmuje wiadomości i umiejętności uwzględnione w wymaganiach na daną ocenę, o którą ubiega się uczeń, określonych w wymaganiach edukacyjnych opracowanych przez nauczyciela danego przedmiotu;

11) Niestawienie się ucznia na sprawdzian na podwyższenie oceny w wyznaczonym terminie uważane jest za rezygnację z procedury uzyskania wyższej niż przewidywana rocznej oceny klasyfikacyjnej z zajęć edukacyjnych;

12) Sprawdzenia na podwyższenie oceny przeprowadza się w formie pisemnej. Na wniosek ucznia posiadającego opinię z Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej sprawdzian na podwyższenie oceny przeprowadza się w formie ustnej;

13) Sprawdzenia na podwyższenie oceny przeprowadza i ocenia nauczyciel danych zajęć edukacyjnych. Przewidywana roczna ocena klasyfikacyjna ustalona w wyniku sprawdzianu na podwyższenie oceny **nie może być niższa niż przewidywana ocena roczna.**

14) **Zastrzeżenia dotyczące trybu ustalenia rocznych ocen klasyfikacyjnych** z obowiązkowych i dodatkowych zajęć edukacyjnych rozstrzyga dyrektor szkoły na podstawie odrębnych przepisów.

15) Uczeń może być nieklasyfikowany z danego przedmiotu, jeżeli brak jest podstaw do ustalenia śródrocznej lub rocznej oceny klasyfikacyjnej z powodu nieobecności ucznia na tych zajęciach przekraczającej połowę czasu przeznaczonego na te zajęcia odpowiednio w okresie, za który przeprowadzana jest klasyfikacja;

16) Uczeń nieklasyfikowany z powodu usprawiedliwionej nieobecności może zdawać egzamin klasyfikacyjny;

17) Uczeń nieklasyfikowany z powodu nieusprawiedliwionej nieobecności może zdawać egzamin klasyfikacyjny za zgodą Rady Pedagogicznej;

18) Tryb i sposób przeprowadzenia egzaminu klasyfikacyjnego określają odrębne przepisy;

19) Ocena ustalona w wyniku egzaminu klasyfikacyjnego jest ostateczna, z zastrzeżeniem dotyczącym oceny niedostatecznej, która może być zmieniona w wyniku egzaminu poprawkowego, o którym mowa w odrębnych przepisach;

10. Uczniowie z dysfunkcjami orzeczonymi przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne:

1) Nauczyciel jest zobowiązany, na podstawie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, nauczania indywidualnego bądź opinii publicznej poradni psychologiczno - pedagogicznej, w tym publicznej poradni specjalistycznej dostosować wymagania edukacyjne (dotyczy głównie form i metod pracy) do indywidualnych potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych ucznia, u którego stwierdzono zaburzenia i odchylenia rozwojowe lub specyficzne trudności w uczeniu się, uniemożliwiające sprostanie wymaganiom zawartym w podstawie programowej.

a) W przypadku uczniów posiadających orzeczenie Poradni Psychologiczno- Pedagogicznej **o dysleksji i dysgrafii:**

- Przy ocenie zadań i prac pisemnych, błędy wynikające z orzeczonych dysfunkcji nie rzutują na ocenę.
- W trakcie rozwiązywania zadań tekstowych sprawdzać, czy uczeń przeczytał treść zadania i czy prawidłowo je zrozumiał, w razie potrzeby udzielać dodatkowych wskazówek,
- Uwzględniać trudności związane z myleniem znaków działań,
- Oceniać tok rozumowania, nawet gdyby ostateczny wynik zadania był błędny, co wynikać może z pomyłek rachunkowych,
- Oceniać dobrze, jeśli wynik zadania jest prawidłowy, choćby strategia dojścia do niego była niezbyt jasna, gdyż uczniowie dyslektyczni często prezentują styl dochodzenia do rozwiązania niedostępny innym osobom, będący na wyższym poziomie kompetencji,
- Materiał programowy dzielić na mniejsze partie,
- Uczniom posiadającym opinie o wydłużonym czasie pracy wydłuża im się czas prac pisemnych lub przewiduje się mniejszą ilość zadań.
- Uczniowie mający orzeczenie o trudnościach w pisaniu, mogą zaliczać kartkówki i sprawdziany ustnie, w terminie wyznaczonym przez nauczyciela.

b) Uczniom z upośledzeniem w stopniu lekkim:

- obniża się wymagania programowe, a prace pisemne zalicza się na poziomie 50% uzyskanych punktów, stosując przeliczanie na oceny wg przyjętej skali.
- celem oceniania powinno być:
 - gromadzenie danych o zachowaniu i osiągnięciach uczniów,
 - ocena poziomu jego funkcjonowania,
- oceniając uczniów należy wziąć pod uwagę:
 - aktualne możliwości ucznia, jak i jego ograniczenia,
 - motywację do pracy,
 - systematyczność,
 - zaangażowanie,
 - wkład pracy,
 - samodzielność w wykonywanych działaniach,
 - najmniejszy postęp w rozwoju na miarę indywidualnych możliwości,
- szczegółowe zasady oceniania powinny uwzględniać następujące wymagania:
 - ocenę **bardzo dobrą** lub **celującą** otrzymuje uczeń, który opanował treści wykraczające poza poziom podstawowy,
 - ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który opanował treści zawarte w wymaganiach podstawowych,
 - ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, którego poziom wiedzy jest niższy niż podstawowy lub gdy pomimo problemów w opanowaniu wymagań podstawowych stara się uczestniczyć w procesie edukacji i posiada minimum wiedzy i umiejętności,
 - ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który wykazuje fragmentaryczną wiedzę i niski poziom umiejętności,
 - ocenę **niedostateczną** zagrożony jest uczeń, który nie opanował elementarnych wiadomości i umiejętności ani nie jest w stanie wykonać podstawowych zadań, nawet pomocą nauczyciela,

c) Uczeń zdolny:

Indywidualne formy pracy na lekcji, zadań domowych, kryteriów oceniania;

- Umożliwienie poszerzania wiedzy o treści wykraczające poza podstawę programową,
- Umożliwienie korzystania z różnych form rozwoju zainteresowań
- Przygotowanie do konfrontacji posiadanej wiedzy z wymaganiami konkursowymi
- Różnicowanie obszerności i terminowości prac

- Poszerzanie treści programowych z przedmiotów
- Zwiększenie wymagań edukacyjnych
- Przydzielanie trudniejszych zadań podczas pracy grupowej lub indywidualnej,
- Stwarzanie sytuacji wyboru zadań, ćwiczeń o większej skali trudności, lub prac dodatkowych,
- Różnicowanie stopnia trudności prac klasowych i domowych,
- Przydzielanie specjalnych ról np. asystenta, lidera,
- Organizacja konkursów szkolnych,
- Przygotowanie projektu, czyli dłuższej formy umożliwiającej przeprowadzenie badań i analizy ciekawego zadania,
- Przydzielenie tzw. ligi zadaniowej, czyli cotygodniowej listy zadań do samodzielnego rozwiązania,

11. Sposoby informowania uczniów i rodziców:

- 1) Na pierwszej lekcji podstaw przedsiębiorczości, edukacji dla bezpieczeństwa i informatyki nauczyciel przekazuje informację o sposobach sprawdzania osiągnięć edukacyjnych uczniów, **warunkach i trybie otrzymania wyższej niż przewidywana rocznej oceny klasyfikacyjnej z zajęć edukacyjnych.**
- 2) Nauczyciel w/w przedmiotu na początku roku szkolnego informuje uczniów i rodziców (prawnych opiekunów) o **wymaganiach edukacyjnych** niezbędnych do uzyskania poszczególnych śródrocznych i rocznych ocen klasyfikacyjnych wynikających z realizowanego przez siebie programu nauczania.
- 3) Fakt zapoznania się z przedmiotowymi zasadami oceniania uczniowie i rodzice (prawni opiekunowie) potwierdzają poprzez złożenie podpisu na listach dołączonych do dokumentów: uczniowie w czasie pierwszych lekcji organizacyjnych z danego przedmiotu, rodzice (prawni opiekunowie) podczas pierwszego zebrania w nowym roku szkolnym

Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny:

Dział		Ocena:		dopuszczający	dostateczny	dobry	bardzo dobry	celujący
		Temat						
KOMUNIKACJA INTERPERSONALNA	2.	Kim jest osoba przedsiębiorcza? Typy osobowości	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym jest przedsiębiorczość • definiuje osobowość 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia cechy osoby przedsiębiorczej 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje mocne i słabe strony własnej osobowości, odnosi je do cech osoby przedsiębiorczej 	<ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia i charakteryzuje typy osobowości 		
	3.	Role społeczne i rodzaje zachowań	<ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcie „rola społeczna” • definiuje pojęcie „rola organizacyjna” • rozpoznaje podstawowe rodzaje zachowań, w tym zachowania asertywne, podaje przyczyny i konsekwencje poszczególnych rodzajów zachowań 	<ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia i charakteryzuje role przypisane i osiągnięte • wyjaśnia, czym są napięcie ról oraz konflikt ról i podaje przykłady wystąpienia tych sytuacji • omawia poszczególne rodzaje zachowań w kontekście osoby przedsiębiorczej 	<ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia i charakteryzuje własne role społeczne i typowe dla nich zachowania 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazuje potrzebę przyjmowania postawy asertywnej w określonych sytuacjach 	<ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia i charakteryzuje typowe role organizacyjne • wskazuje przykłady postawy konformistycznej i nonkonformistycznej 	
	4.	Komunikacja społeczna	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: „komunikacja społeczna”, „komunikacja interpersonalna”, „komunikacja werbalna”, „komunikacja niewerbalna” 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym jest komunikowanie się, i omawia przebieg tego procesu, charakteryzując poszczególne jego elementy • wyjaśnia znaczenie komunikacji niewerbalnej w życiu codziennym 	<ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia i charakteryzuje wybrane elementy mowy ciała • wyjaśnia, czym są bariery komunikacyjne, i podaje ich przykłady 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i charakteryzuje elementy skutecznej komunikacji • definiuje pojęcie „empatia” • stosuje różne formy komunikacji werbalnej i niewerbalnej w celu autoprezentacji oraz prezentacji własnego stanowiska 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i rozróżnia poziomy komunikowania 	
	5.	Podejmowanie decyzji	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: „decyzja”, „decydent”, „problem decyzyjny” 	<ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia i charakteryzuje fazy procesu decyzyjnego • wymienia i charakteryzuje bariery w podejmowaniu decyzji • omawia wady oraz zalety decyzji indywidualnych i zbiorowych 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i omawia zasady podejmowania racjonalnych decyzji • wyjaśnia, czym jest racjonalność decyzji 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje rodzaje decyzji 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazuje wpływ luki informacyjnej na jakość podjętej decyzji • charakteryzuje decyzje racjonalne metodologicznie oraz rzeczowo 	
	6.	Konflikty i ich rozwiązywanie. Negocjacje	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: „konflikt”, „negocjacje”, „mediacje”, „arbitraż” • wymienia cechy i umiejętności przydatne w czasie negocjacji 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i charakteryzuje wybrane metody rozwiązywania konfliktów • wymienia zalety mediacji i arbitrażu 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje różnice między poszczególnymi rodzajami negocjacji 	<ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia i charakteryzuje rodzaje konfliktów ze względu na podmiot i przedmiot konfliktu • identyfikuje i analizuje konflikty w zespole i proponuje metody ich rozwiązania, szczególnie w drodze negocjacji 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje różnicę między technikami manipulacyjnymi a technikami negocjacyjnymi • podaje przykłady technik manipulacyjnych stosowanych podczas negocjacji • wymienia i omawia zasady prowadzenia skutecznych negocjacji 	

7.	Gospodarka rynkowa. Podmioty gospodarki	<ul style="list-style-type: none"> definiuje pojęcia: „gospodarka rynkowa”, „mechanizm rynkowy”, „popyt”, „podaż”, „plan Balcerowicza” wymienia filary gospodarki centralnie sterowanej i gospodarki rynkowej 	<ul style="list-style-type: none"> podaje najważniejsze różnice między gospodarką centralnie sterowaną a gospodarką rynkową wymienia główne podmioty gospodarki rynkowej 	<ul style="list-style-type: none"> omawia proces transformacji polskiej gospodarki wyjaśnia, na czym polegał plan Balcerowicza 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia argumenty świadczące o nieefektywności gospodarki centralnie sterowanej 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje działania składające się na proces transformacji gospodarczej w Polsce
8.	Rynek w gospodarce	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie terminu „rynek” 	<ul style="list-style-type: none"> podaje różnice między rynkiem producenta a rynkiem konsumenta 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia i charakteryzuje główne modele struktur rynkowych 	<ul style="list-style-type: none"> określa rodzaje rynków występujących w najbliższym 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje potrzebę wspierania konkurencji

Dział	Temat	Ocena:	dopuszczający	dostateczny	dobry	bardzo dobry	celujący
ISTOTA FUNKCJONOWANIA GOSPODARKI RYNKOWEJ			<ul style="list-style-type: none"> wymienia funkcje rynku klasyfikuje rynek wg przedmiotu wymiany 		(monopol, oligopol, konkurencję monopolistyczną, konkurencję doskonałą)	otoczeniu	i walki z monopolem
	9.	Popyt, podaż i cena	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie terminów: „popyt”, „podaż”, „cena”, „dobra komplementarne”, „dobra substytucyjne”, „cena równowagi rynkowej”, „punkt równowagi rynkowej” definiuje prawo popytu definiuje prawo podaży 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia i charakteryzuje pozacenowe czynniki kształtujące popyt wymienia i charakteryzuje pozacenowe czynniki kształtujące podaż 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje zależność między cenami dóbr komplementarnych i dóbr substytucyjnych a wielkością popytu analizuje na przykładzie przebieg krzywej podaży i krzywej popytu 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia zjawiska nadwyżki rynkowej i niedoboru rynkowego wyznacza na prostych przykładach punkt równowagi rynkowej 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia zjawisko elastyczności cenowej popytu
	10.	Gospodarstwa domowe	<ul style="list-style-type: none"> definiuje pojęcia: „gospodarstwo domowe”, „budżet domowy”, „deficyt budżetowy” 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia i charakteryzuje główne źródła dochodów gospodarstw domowych 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia i charakteryzuje główne rodzaje wydatków gospodarstw domowych: konsumpcyjne i inwestycyjne (z podziałem na stałe i zmienne) ocenia strukturę wydatków własnej rodziny 	<ul style="list-style-type: none"> tworzy budżet domowy swojej rodziny, a następnie zarządza nim 	<ul style="list-style-type: none"> proponuje działania mające na celu zniwelowanie deficytu w budżecie domowym
	11.	Konsument, czyli „król rynku”	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie terminów: „konsument”, „gwarancja”, „reklamacja”, „zakupy na odległość”, „rekojmia” 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia i charakteryzuje podstawowe prawa konsumenta wymienia instytucje zajmujące się ochroną praw konsumentów oraz określa ich cele i zadania podaje różnice między reklamacją a gwarancją 	<ul style="list-style-type: none"> wyróżnia prawa przysługujące konsumentom w wypadku zakupów na odległość przedstawia prawa konsumenta z tytułu niezgodności towaru z umową 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia zasady składania reklamacji w wypadku niezgodności towaru z umową przedstawia drogę egzekwowania własnych praw przez konsumenta 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia akty prawne dotyczące ochrony praw konsumenta wyjaśnia, na czym polega zjawisko zmowy cenowej
	12.	Rola państwa w gospodarce	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie terminów: „interwencjonizm państwowy”, „dobra publiczne” wyjaśnia i rozróżnia pojęcia: „polityka makroekonomiczna” i „polityka mikroekonomiczna” 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia, rozróżnia i charakteryzuje funkcje ekonomiczne państwa 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia i charakteryzuje narzędzia oddziaływania państwa na gospodarkę określa przyczyny ingerencji państwa w gospodarkę 	<ul style="list-style-type: none"> określa cele polityki gospodarczej, a w jej ramach – polityki fiskalnej i polityki monetarnej 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia argumenty za i przeciw ingerencji państwa w gospodarkę

13.	Wzrost i rozwój gospodarczy państwa	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: „wzrost gospodarczy”, „rozwój gospodarczy”, „siła nabywcza waluty”, „cykl koniunkturalny” 	<ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia i opisuje wybrane wskaźniki wzrostu gospodarczego i rozwoju gospodarczego • wymienia fazy cyklu koniunkturalnego 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przyczyny różnic między nominalnym a realnym PKB • charakteryzuje zjawiska recesji i dobrej koniunktury w gospodarce • omawia przebieg klasycznego cyklu koniunkturalnego 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje wartości wybranych wskaźników wzrostu i rozwoju gospodarczego dla Polski z wartościami tych wskaźników dla innych państw • formułuje wnioski o poziomie rozwoju gospodarczego państwa na podstawie analizy odpowiednich wskaźników ekonomicznych • interpretuje wysokość i przyrost PKB 	<ul style="list-style-type: none"> • klasyfikuje państwa na podstawie wartości wskaźnika rozwoju społecznego (HDI) • wyjaśnia, dlaczego wskaźnik PKB ma ograniczone znaczenie przy porównywaniu jakości życia obywateli różnych państw • określa, na podstawie analizy wskaźników aktywności gospodarczej, fazę cyklu koniunkturalnego, w której znajduje się polska
-----	--	--	---	--	---	---

Dział	Temat	Ocena:					
		dopuszczający	dostateczny	dobry	bardzo dobry	celujący	
PIENIĄDZ I BANKOWOŚĆ	14.	Budżet państwa	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: „budżet państwa”, „podatek”, „dług publiczny” 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia główne źródła dochodów państwa • wymienia główne wydatki budżetu państwa 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia, rozróżnia i charakteryzuje funkcje budżetu państwa • wymienia, rozróżnia i charakteryzuje podstawowe zasady budżetowe 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia wpływ deficytu budżetowego i długu publicznego na gospodarkę 	<ul style="list-style-type: none"> • formułuje wnioski na podstawie analizy danych statystycznych dotyczących wartości deficytu budżetowego i długu publicznego państwa w relacji do PKB
	15.	Pieniądz	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: „pieniądz”, „siła nabywcza”, „inflacja”, „stopa inflacji” 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia ewaluację pieniądza • wymienia, rozróżnia i charakteryzuje formy pieniądza • wymienia i charakteryzuje właściwości pieniądza • identyfikuje rodzaje inflacji w zależności od przyczyn jej powstania oraz stopy inflacji 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i charakteryzuje funkcje pieniądza • wymienia i charakteryzuje właściwości pieniądza • omawia skutki inflacji • przedstawia sposoby przeciwdziałania inflacji 	<ul style="list-style-type: none"> • objaśnia obieg pieniądza w gospodarce 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia przyczyny zmian wartości pieniądza (siły nabywczej) • omawia poziom inflacji w Polsce w latach 1989– 2010 oraz podaje jej przyczyny i działania, w których wyniku nastąpiło osłabienie dynamiki procesów inflacyjnych
	16.	Banki	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: „bank”, „system bankowy” • wymienia elementy systemu bankowego w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i charakteryzuje funkcje banku centralnego • rozróżnia rodzaje banków ze względu na dominującą działalność • wyjaśnia różnice między bankami komercyjnymi a bankami spółdzielczymi 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia rolę banku centralnego w gospodarce • wymienia i charakteryzuje podstawowe narzędzia polityki pieniężnej NBP • określa znaczenie Rady Polityki Pieniężnej w kształtowaniu polityki pieniężnej NBP 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, na czym polega polityka pieniężna banku centralnego • identyfikuje rodzaje polityki pieniężnej prowadzonej przez NBP • wykazuje zależność między zmianą stóp procentowych wprowadzoną przez NBP a oprocentowaniem kredytów udzielanych przez banki osobom fizycznym i przedsiębiorcom • wyjaśnia rolę banków w gospodarce 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje podstawowe różnice między bankami komercyjnymi a SKOK-ami
	17.	Rachunki bankowe	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia podstawowe rodzaje usług bankowych • rozróżnia rodzaje kont osobistych • wyjaśnia znaczenie terminów: „limit debetowy”, „kapitalizacja odsetek”, „karta płatnicza” 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia zasady funkcjonowania lokat bankowych, wymienia i charakteryzuje ich rodzaje • identyfikuje rodzaje kart płatniczych 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia zasady rozsądnego korzystania z karty kredytowej • wyjaśnia zasady wyboru najlepszej lokaty bankowej 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia różnice między stałym a zmiennym oprocentowaniem lokat bankowych • oblicza należne odsetki od lokat bankowych z uwzględnieniem różnego oprocentowania i kapitalizacji • porównuje oferty 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazuje zależność między częstotliwością kapitalizacji odsetek a wielkością należnych odsetek od lokaty bankowej

					wybranych usług bankowych	
18.	Kredyty	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: „kredyt”, „kredyt konsumencki”, „rzeczywista roczna stopa oprocentowania”, „pożyczka”, „zastaw hipoteczny”, „spread walutowy”, „zdolność kredytowa” • podaje różnice między kredytem a 	<ul style="list-style-type: none"> • identyfikuje rodzaje kredytów wg różnych kryteriów (okresu kredytowania, waluty kredytu, przeznaczenia kredytu) • omawia podstawowe prawa przysługujące kredytobiorcy w wypadku umowy kredytu 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i omawia kryteria wyboru najlepszego kredytu • wymienia najważniejsze kryteria oceny zdolności kredytowej stosowane przez banki 	<ul style="list-style-type: none"> • oblicza należne odsetki od zaciągniętego kredytu • ocenia możliwość spłaty zaciągniętego kredytu przy określonym dochodzie 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje rolę Biura Informacji Kredytowej (BIK) w procesie przyznawania kredytów

Dział	Temat	Ocena:				
		dopuszczający	dostateczny	dobry	bardzo dobry	celujący
		pożyczką	konsumenckiego			
19.	Pozabankowe formy inwestowania	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: „inwestowanie”, „instrument finansowy”, „papiery wartościowe”, „obligacje”, „bony skarbowe”, „weksle”, „akcje”, „fundusz inwestycyjny” • identyfikuje rodzaje inwestycji wg różnych kryteriów (przedmiotu inwestycji, podmiotu inwestowania) • rozróżnia i charakteryzuje inwestycje rzeczowe i finansowe 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje różnice między poszczególnymi rodzajami papierów wartościowych • rozróżnia formy inwestowania kapitału • wymienia i charakteryzuje kryteria wyboru formy inwestycji 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia rodzaje obligacji ze względu na emitenta • wyjaśnia, czym są fundusze inwestycyjne • wyjaśnia pojęcie „emisja akcji” i zna zasady emisji 	<ul style="list-style-type: none"> • określa rodzaje akcji ze względu na sposób przenoszenia własności oraz wg uprawnień właścicieli akcji • wymienia i charakteryzuje rodzaje funduszy inwestycyjnych, uwzględniając potencjalne zyski roczne oraz ryzyko wystąpienia strat • oblicza przewidywany zysk z przykładowej inwestycji kapitałowej w krótkim i długim okresie • dostrzega różnicowanie stopnia ryzyka w zależności od rodzaju inwestycji oraz okresu inwestowania 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia typy obligacji skarbowych w Polsce • rozróżnia ceny akcji (nominalną, emisyjną oraz rynkową) • wyjaśnia pojęcia: „jednostka uczestnictwa”, „certyfikat inwestycyjny” • wyjaśnia rolę, jaką w gospodarce odgrywają fundusze inwestycyjne
20.	Giełda	<ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcie „giełda” oraz charakteryzuje jej rodzaje • wyjaśnia znaczenie terminów: „makler”, „indeks giełdowy”, „ceduła giełdowa”, „hossa”, „bessa” 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i charakteryzuje instytucje rynku kapitałowego w Polsce • wymienia i omawia rynki giełdowe na GPW • wymienia podstawowe indeksy na GPW 	<ul style="list-style-type: none"> • określa miejsce GPW w systemie rynku kapitałowego • wyjaśnia mechanizm funkcjonowania GPW • omawia systemy notowań na GPW • wyjaśnia znaczenie podstawowych wskaźników giełdowych w podejmowaniu decyzji dotyczących inwestowania na giełdzie 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje tabele z informacjami giełdowymi • omawia działania podejmowane przed rozpoczęciem inwestowania na giełdzie • omawia rolę giełdy w gospodarce 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia rys historyczny GPW • określa miejsce GPW na europejskim rynku kapitałowym
21.	Podatki	<ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcie „podatek” • wyjaśnia znaczenie terminów: „zdolność prawna”, „osobowość prawna”, „podatnik”, „obowiązek podatkowy”, „przedmiot opodatkowania”, „stawka podatkowa”, „podstawa 	<ul style="list-style-type: none"> • argumentuje konieczność płacenia podatków • wymienia i charakteryzuje funkcje podatków • identyfikuje rodzaje podatków wg różnych kryteriów 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i omawia rodzaje podatków • charakteryzuje podatki progresywne, proporcjonalne i regresywne 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia klasyczne zasady podatkowe A. Smitha • omawia rolę podatku VAT w polskim systemie podatkowym • ocenia system podatkowy w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia argumenty za i przeciw wprowadzeniu podatku liniowego • wyjaśnia znaczenie terminu „Dzień Wolności

		opodatkowania”				Podatkowej” • porównuje stopień obciążenia podatkami obywatela w różnych krajach
22.	Roczne rozliczenie podatku dochodowego	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: „obowiązek podatkowy”, „dochód”, „przychód”, „koszty uzyskania przychodu”, „kwota wolna od podatku”, „ulga podatkowa”, „zaliczka na podatek dochodowy”, „płatnik podatku” 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia ulgi podatkowe obowiązujące w Polsce • wymienia rodzaje formularzy podatkowych 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia sposoby obliczania podatku wg różnych stawek podatkowych • omawia zasady wspólnego opodatkowania 	<ul style="list-style-type: none"> • dobiera odpowiedni formularz podatkowy do źródeł przychodu oraz sposobu jego opodatkowania 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje strukturę dochodów podatników PIT w Polsce i jej zmiany w określonych latach
23.	Jak wypełnić roczne zeznanie podatkowe?	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia sposoby złożenia zeznania podatkowego 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminu „Urzędowe Poświadczenie Odbioru” (UPO) 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia zasady wspólnego opodatkowania 	<ul style="list-style-type: none"> • wypełnia roczne zeznanie podatkowe na podstawie przykładowych danych, 	

Dział	Ocena:	Temat	Ocena:				
			dopuszczający	dostateczny	dobry	bardzo dobry	celujący
		24. Ubezpieczenia	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym jest ubezpieczenie • wyjaśnia znaczenie terminów: „ubezpieczyciel”, „ubezpieczający”, „ubezpieczony”, „system zabezpieczenia społecznego”, „ubezpieczenia publiczne”, „ubezpieczenia prywatne”, „polisa ubezpieczeniowa”, „karencja” 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia podstawowe obowiązki ubezpieczonego i ubezpieczyciela • wymienia filary systemu emerytalnego w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i charakteryzuje rodzaje ubezpieczeń wg różnych kryteriów (przedmiotu ubezpieczenia, stopnia swobody w zakresie nawiązania stosunku ubezpieczenia) • charakteryzuje poszczególne filary systemu emerytalnego w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje związek pomiędzy swoją przyszłą aktywnością zawodową a wysokością emerytury, • wyjaśnia, jaką rolę w gospodarce odgrywają fundusze emerytalne • omawia rolę Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego w polskim systemie ubezpieczeń 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje różnice między redystrybutywnym a kapitałowym modelem ubezpieczeń społecznych
PRZEDSIĘBIORSTWO		25. Cele i rodzaje działalności i gospodarczej	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i charakteryzuje ekonomiczne cele gospodarowania • wymienia i charakteryzuje społeczne cele gospodarowania 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i omawia czynniki produkcji • wymienia i charakteryzuje rodzaje działalności gospodarczej 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady działań zgodnych z koncepcją społecznej odpowiedzialności biznesu 	<ul style="list-style-type: none"> • określa rodzaj działalności gospodarczej wg PKD 2007 	
		26. Klasyfikacja przedsiębiorstw	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, kim jest przedsiębiorca • wyjaśnia znaczenie terminów: „zdolność prawna”, „osobowość prawna” 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia klasyfikację wielkościową przedsiębiorstw • wymienia i charakteryzuje formy własności przedsiębiorstw 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i charakteryzuje formy organizacyjno-prawne przedsiębiorstw 	<ul style="list-style-type: none"> • klasyfikuje rodzaje spółek • omawia znaczenie mikroprzedsiębiorstw w polskim systemie gospodarki 	<ul style="list-style-type: none"> • określa rolę przedsiębiorstw z sektora MŚP w funkcjonowaniu polskiej gospodarki • wymienia i charakteryzuje formy związków spółek (korporacje, monopole, holdingi, koncerny)
		27. Zakładanie firmy	<ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcia „makrootoczenie przedsiębiorstwa”, „mikrootoczenie przedsiębiorstwa” 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i charakteryzuje etapy zakładania własnej działalności gospodarczej • wskazuje najczęstsze przyczyny niepowodzeń przedsiębiorstwa 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i omawia czynniki warunkujące sprawne funkcjonowanie przedsiębiorstwa 	<ul style="list-style-type: none"> • dostosowuje formę organizacyjno-prawną do profilu działalności przedsiębiorstwa 	<ul style="list-style-type: none"> • wypełnia zintegrowany wniosek CEIDG-1
		28. Biznesplan	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym jest biznesplan • wymienia i omawia zasady sporządzania biznesplanu • wyjaśnia pojęcia: „analiza 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i charakteryzuje elementy biznesplanu 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia przydatność sporządzania biznesplanu niezależnie od etapów rozwoju przedsiębiorstwa • wyjaśnia, na czym polega 	<ul style="list-style-type: none"> • sporządza projekt własnego przedsiębiorstwa oparty na biznesplanie 	

		rynku”, „rynek potencjalny”		analiza strategiczna SWOT		
29.	Zarządzanie przedsiębiorstwem	<ul style="list-style-type: none"> definiuje terminy: „styl kierowania”, „motywowanie”, „efekt synergii” wymienia i omawia zasady pracy zespołowej 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia i omawia zasady organizacji pracy w firmie wymienia cechy dobrego kierownika (lidera zespołu) 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia i charakteryzuje elementy procesu zarządzania oraz jego przebieg wymienia różne style zarządzania i wyjaśnia, na czym one polegają wymienia i omawia cechy dobrego wykonawcy 	<ul style="list-style-type: none"> dowodzi skuteczności łączenia różnych sposobów motywowania podwładnych 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia zastosowanie różnych stylów kierowania w zależności od rodzaju przedsiębiorstwa i przedmiotu działalności
30.	Sprawozdania finansowe przedsiębiorstwa	<ul style="list-style-type: none"> definiuje pojęcia: „majątek trwały”, „majątek obrotowy”, „aktywa 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia i charakteryzuje podstawowe składniki bilansu 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady kosztów stałych oraz zmiennych przedsiębiorstwa 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje przykładowy wynik finansowy przedsiębiorstwa 	<ul style="list-style-type: none"> wyznacza na prostych przykładach próg

Dział	Temat	Ocena:					celujący
		dopuszczający	dostateczny	dobry	bardzo dobry		
			<p>przedsiębiorstwa”, „pasywa przedsiębiorstwa”, „bilans”, „amortyzacja”, „rachunek zysków i strat”, „próg rentowności”, „koszt całkowity”, „całkowity koszt jednostkowy”</p>				<p>rentowności</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia procedurę likwidacji działalności gospodarczej
31.	Księgowość przedsiębiorstwa	<ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcie „rachunkowość firmy” • wymienia podstawowe zasady księgowości • klasyfikuje i opisuje dowody księgowe 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i omawia funkcje rachunkowości • wymienia podstawowe dokumenty księgowe firmy 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia konieczność prowadzenia rachunkowości w firmie • podaje różnice między księgowością pełną a księgowością uproszczoną 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i omawia wady oraz zalety poszczególnych form opodatkowania przedsiębiorstwa podatkiem dochodowym • uzupełnia fakturę VAT na podstawie dostarczonych danych 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminu „kreatywna księgowość” oraz omawia przyczyny i konsekwencje tego zjawiska 	
32.	Marketing	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym jest marketing, oraz wymienia jego cele • wymienia rodzaje mediów reklamowych 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym jest promocja, oraz charakteryzuje jej narzędzia • wyjaśnia, czym jest reklama, oraz omawia cele działań reklamowych • wyjaśnia znaczenie terminu „marketing mix” oraz charakteryzuje jego elementy 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje pozytywne i negatywne przykłady wpływu reklamy na konsumentów 	<ul style="list-style-type: none"> • odczytuje informacje zawarte w reklamach, odróżniając je od elementów perswazyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia zjawisko kreowania marki firmy, uwzględniając znaczenie barw firmowych 	
33.	Etyka w pracy i w biznesie	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminu „etyka zawodowa” • definiuje pojęcie „mobbing” • wyjaśnia pojęcie „korupcja” 	<ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia zachowania etyczne i nieetyczne w wypadku pracodawcy i pracownika • wymienia działania etyczne i nieetyczne w biznesie • wymienia przejawy mobbingu, jego skutki oraz sposoby przeciwdziałania mobbingowi • identyfikuje rodzaje korupcji 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje reguły moralne i normy prawne jako elementy etycznego postępowania • wymienia zasady etycznego pracownika – kodeks etyczny • wymienia przyczyny i skutki oraz sposoby przeciwdziałania korupcji 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia, rozróżnia oraz charakteryzuje podstawowe wartości etyczne w biznesie • analizuje przebieg kariery zawodowej osoby, która – działając zgodnie z zasadami etyki – odniosła w życiu zawodowym sukces • dowodzi negatywnego wpływu szarej strefy na gospodarkę 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje przykładowy kodeks etyki zawodowej danej profesji (np. nauczyciela) 	

PRACA	34.	Rynek pracy	<ul style="list-style-type: none"> definiuje pojęcia: „praca”, „humanizacja pracy”, „aktywność zawodowa”, „współczynnik aktywności zawodowej”, „bezrobocie” wyjaśnia, czym jest rynek pracy, i wymienia jego uczestników 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia pracę jako wartość wymienia i omawia bodźce skłaniające człowieka do podejmowania pracy wyjaśnia motyw aktywności zawodowej człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> omawia skutki nadmiernego popytu na rynku pracy wymienia i charakteryzuje przyczyny oraz konsekwencje zjawiska nierównowagi na rynku pracy 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje popyt na pracę i podaż pracy, uwzględniając czynniki wpływające na wielkość popytu i podaży pracy 	<ul style="list-style-type: none"> oblicza na prostych przykładach współczynnik aktywności zawodowej
	35.	Poszukiwanie pracy	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, czym jest aktywne poszukiwanie pracy wyjaśnia, jak rozpoznać własne predyspozycje i możliwości zawodowe 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia i omawia sposoby poszukiwania pracy wymienia zasady pisania CV i listu motywacyjnego wymienia najczęstsze błędy w CV i listach motywacyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polega rozpoznanie rynku pracy (uwzględniające zawody deficytowe i nadwyżkowe oraz najczęstsze oczekiwania pracodawców) wymienia kompetencje miękkie, na które najczęściej zwracają uwagę pracodawcy uzasadnia konieczność jednoczesnego korzystania z kilku 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia i omawia elementy dokumentów aplikacyjnych (uwzględniając Europass) analizuje własne możliwości znalezienia pracy na rynku lokalnym, regionalnym, krajowym i europejskim wyszukuje oferty pracy, uwzględniając własne możliwości i predyspozycje 	<ul style="list-style-type: none"> wypełnia formularz Europass CV w języku polskim

Dział	Ocena: Temat	dopuszczający	dostateczny	dobry	bardzo dobry	celujący
				<ul style="list-style-type: none"> • metod szukania pracy • odróżnia wiarygodne oferty pracy 	<ul style="list-style-type: none"> • tworzy dokumenty aplikacyjne dotyczące konkretnej oferty pracy 	
36.	Rozmowa kwalifikacyjna	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia etapy procesu rekrutacji pracowników • wyjaśnia znaczenie terminu „rozmowa kwalifikacyjna” 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie rozmowy kwalifikacyjnej w procesie rekrutacji • wymienia zasady przygotowania się do rozmowy kwalifikacyjnej 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia zasady dobrego zaprezentowania się na rozmowie kwalifikacyjnej • analizuje najczęściej zadawane pytania podczas rozmowy kwalifikacyjnej 	<ul style="list-style-type: none"> • stosuje różne formy komunikacji werbalnej i niewerbalnej w celu autoprezentacji oraz prezentacji własnego stanowiska • uczestniczy w rozmowie kwalifikacyjnej w warunkach symulowanych 	
37.	Zatrudnienie	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: „kodeks pracy”, „stosunek pracy”, „świadczenie pracy”, „płaca” • wymienia rodzaje umów o pracę • wymienia umowy cywilnoprawne (umowę-zlecenie i umowę o dzieło) • wymienia i omawia funkcje płacy • wymienia instytucje w Polsce stojące na straży praw pracowniczych 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie Kodeksu pracy jako podstawowego aktu prawnego regulującego prawa i obowiązki pracowników oraz pracodawców • wymienia formy rozwiązania umowy o pracę • wymienia podstawowe prawa i obowiązki pracownika (w tym pracownika młodocianego) oraz pracodawcy • wymienia i charakteryzuje rodzaje płacy (minimalna, netto, brutto) • wymienia i charakteryzuje rodzaje systemów płac 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i omawia podstawowe zasady prawa pracy • analizuje formy wynagrodzenia wynikające z systemu płac, a następnie wskazuje wady i zalety każdej z nich z punktu widzenia pracownika oraz pracodawcy 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje i interpretuje szczegółowe zapisy prawa pracy • analizuje formy zatrudnienia na podstawie umów cywilnoprawnych, a następnie wskazuje podstawowe cechy odróżniające je od umowy o pracę • analizuje poszczególne rodzaje umów o pracę, a następnie wskazuje ich wady i zalety z punktu widzenia pracownika oraz pracodawcy • oblicza płacę netto 	<ul style="list-style-type: none"> • stosuje odpowiednie przepisy Kodeksu pracy w zależności od sytuacji problemowej
38.	Bezrobocie	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: „bezrobocie”, „stopa bezrobocia”, „osoba bezrobotna”, „BAEL” 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia warunki, które trzeba spełnić, aby otrzymać status bezrobotnego • charakteryzuje rodzaje bezrobocia 	<ul style="list-style-type: none"> • identyfikuje rodzaje bezrobocia ze względu na przyczynę i formę występowania • wymienia negatywne i pozytywne skutki bezrobocia • wymienia i omawia sposoby walki z bezrobociem (pasywne i aktywne) 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia potrzebę aktywnej i efektywnej walki z bezrobociem • oblicza stopę bezrobocia • analizuje dane statystyczne dotyczące wielkości i struktury bezrobocia w Polsce • formułuje wnioski na temat bezrobocia w województwie, w którym mieszka 	<ul style="list-style-type: none"> • proponuje działania mające na celu ograniczenie bezrobocia w miejscu zamieszkania

	39.	Sytuacja na rynku pracy w UE	<ul style="list-style-type: none"> wymienia swobody wspólnego rynku i charakteryzuje swobodę przepływu osób 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje stopę bezrobocia wg BAEL w krajach UE i wyciąga wnioski podaje nazwy krajów UE o najwyższym poziomie bezrobocia 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia przyczyny migracji zarobkowych Polaków podaje nazwy państw będących głównym celem emigracji zarobkowej Polaków 	<ul style="list-style-type: none"> omawia zróżnicowanie warunków pracy i życia w UE (uwzględniając stopę bezrobocia i przeciętne roczne dochody) omawia znaczenie gwarancji jednakowych praw w krajach UE 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje możliwości zatrudnienia w krajach UE
	40.	Handel zagraniczny. Współpraca gospodarcza Polski z zagranicą	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie terminów: „handel zagraniczny”, „eksport”, „import”, „bilans handlu zagranicznego” wymienia bariery ograniczające handel zagraniczny 	<ul style="list-style-type: none"> określa zakres współpracy międzynarodowej wymienia nazwy państw o największym udziale w handlu zagranicznym (eksportcie i imporcie) 	<ul style="list-style-type: none"> omawia znaczenie handlu zagranicznego w gospodarce oraz wymienia korzyści wynikające z wymiany handlowej podaje przykłady polskich „hitów eksportowych” 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia głównych partnerów handlowych Polski oraz omawia strukturę handlu zagranicznego i jego znaczenie dla naszego kraju analizuje wpływ kursu walut na handel zagraniczny i gospodarkę 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia zjawisko protekcjonizmu państwowego

Dział	Ocena:	Temat	Ocena:				
			dopuszczający	dostateczny	dobry	bardzo dobry	celujący
WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA	41.	Procesy globalizacji	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcie „globalizacja” wyjaśnia znaczenie terminu „antyglobalista” 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia i charakteryzuje płaszczyzny globalizacji wymienia główne centra gospodarcze i finansowe świata 	<ul style="list-style-type: none"> omawia rolę globalnych korporacji w rozwoju globalizacji wymienia i omawia korzyści i zagrożenia wynikające z globalizacji wymienia i charakteryzuje pozytywne i negatywne skutki globalizacji na poszczególnych jej płaszczyznach wyjaśnia pojęcia: „bezpośrednia inwestycja zagraniczna”, „inwestycje green-field” 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia wpływ globalizacji na gospodarkę Polski podaje przykłady oddziaływania globalizacji na poziom życia i model konsumpcji wyszukuje informacje o aktualnych tendencjach i zmianach w gospodarce świata i Polski 	<ul style="list-style-type: none"> podaje różnicę między antyglobalistami a alterglobalistami

